

Prof. dr hab Zbigniew Kwiatkowski
Profesor zwyczajny Uniwersytetu Warszawskiego
(1929-2001)

W dniu 3 stycznia 2001 roku, zmarł po wieloletniej, nierównej walce z okrutną chorobą prof. dr hab. Zbigniew Kwiatkowski. Był cenionym mikrobiologiem, nauczycielem wielu roczników młodzieży. W okresie swej aktywności zawodowej pełnił różnorodne funkcje, był na Uniwersytecie Warszawskim: Kierownikiem Zakładów Mikrobiologii Przemysłowej i Fizjologii Bakterii, Dyrektorem Instytutu Mikrobiologii, Dziekanem Wydziału Biologii, Członkiem Senatu, był też Redaktorem pism mikrobiologicznych (*Postępów Mikrobiologii* oraz *Acta Microbiologica Polonica*). Został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Prof. Z. Kwiatkowski urodził się 6 listopada 1929 r. w Krakowie. W okresie okupacji niemieckiej uczęszczał do tajnego gimnazjum oraz pracował w fabryce papieru. Po wojnie ukończył Liceum im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie, tam też w 1948 r. zdał maturę. Studiował na Uniwersytecie Jagiellońskim początkowo na dwu Wydziałach, Humanistycznym (sekcja filozofii i filologii angielskiej) oraz Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym. Po dwu latach pozostał tylko na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym. Dyplom ukończenia studiów I-szego stopnia (botanika) na UJ, uzyskał w 1952 r., zaś pracę magisterską z zakresu mikrobiologii, przedstawił w 1954 r. na Uniwersytecie im. M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie dokąd wcześniej się przeniósł. W Lublinie spotkał się z prof. W.J.H. Kunickim-Goldfingerem — został jego uczniem, a później najbliższym współpracownikiem. Wraz z prof. W.J.H. Kunickim-Goldfingerem uczestniczył w zakładaniu, kolejnych po Lublinie, akademickich katedr mikrobiologii we Wrocławiu (1955 r.) oraz Warszawie (1961 r.). W latach 1957—1958 odbył roczny staż naukowy w Zakładzie Genetyki Uniwersytetu w Glasgow, a następnie jako „Assistant Research

Professor” pracował przez rok (1966/68) na Uniwersytecie Rutgers w New Brunswick. Stopień doktora nauk przyrodniczych uzyskał w 1961 r. we Wrocławiu, zaś kolejne stopnie naukowe doktora habilitowanego (1970 r.) oraz tytuł profesora (1976 r.) zostały mu przyznane już na Uniwersytecie Warszawskim. Pracę badawczą rozpoczął w roku 1953 wykrywając formy L u bakterii czerwonej. Jeszcze w czasie pobytu w Glasgow, gdzie, jak już wspomniano, odbywał staż naukowy pod kierunkiem słynnego brytyjskiego genetyka prof. G. Pontecorvo — interesował się genetyką grzybów *Aspergillus nidulans*. Badał rekombinację mitotyczną, indukowaną mutagenami u tego drobnoustroju. Pierwszy też przywiózł do Polski (w 1954 r.) mutanty *A. nidulans*. Po powrocie z zagranicy uczestniczył w badaniach nad działaniem czynników środowiskowych oraz leków (głównie antybiotyków) na bakterie. Brał udział w pierwszych w Polsce pracach nad genetyką *Escherichia coli* i genetyką episomu F oraz plazmidów R — szczególnie interesował się zjawiskami wykluczenia wejścia (*surface exclusion*) oraz niezgodności (*incompatibility*). W okresie późniejszym zajmował się zjawiskiem chemotaksji u bakterii oraz różnicowaniem się komórek *Caulobacter crescentus*. Kontynuacją tych prac były badania nad białkami histonopodobnymi oraz organizacją jądra u *C. crescentus*. W końcu lat osiemdziesiątych napisał świetną, i co należy szczególnie podkreślić, aktualną do dziś, monografię pt. „**Oporność bakterii na antybiotyki**” (PWN, 1992). W 1997 roku prof. Z. Kwiatkowski pisał dla *Postępów Mikrobiologii* (PM, 4, 424) iż, **od kilku lat jest profesorem emerytowanym... i utracił zainteresowanie biologią na rzecz filozofii**. Niestety pogarszający się stan zdrowia nie pozwolił Mu już na opublikowanie swych przemyśleń z tego zakresu.

Profesor był typowym przedstawicielem polskiej inteligencji, której etos ukształtowany został w drugiej Rzeczpospolitej. Normą moralną tego pokolenia było poczucie sprawiedliwości, obowiązku; patriotyzm oraz ogromna wrażliwość na los człowieka. Wartości te były szczególnie ważne dla Profesora, o czym dobitnie świadczyć może ostatni okres Jego pracy na Uniwersytecie Warszawskim.

W czasie stanu wojennego prof. Z. Kwiatkowski jako Dziekan Wydziału Biologii, organizował na UW działalność opozycyjną w ramach tzw. Konferencji Dziekanów. Ocenę tej działalności znaleźć można w „Relacji” prof. Joanny Mantel-Niećko, zamieszczonej w **Próbie Sił** (red. H. Dziewanowska, A. Jelicz, T. Prekerowa, wyd. WUW). Pani Profesor pod datą 29 września 1982 r. napisała:

Nie wiedząc czy będę ją kontynuować (Relację, J.H.) pragnę dodać tylko na zakończenie, że w okresie stanu wojennego wysokie uznanie w środowisku akademickim i rangę nieomal równą rektorowi Samsonowiczowi (pierwszy demokratycznie wybrany Rektor UW, J.H.) zyskał sobie dziekan Wydziału Biologii prof. Zbigniew Kwiatkowski, zwany popularnie „dziekanem dziekanów”. Postać szlachetna, odważna i jakże mało przedtem znana wszystkim. Dodać trzeba, iż działalność opozycyjna Dziekanów polegała na obronie niezależności Uniwersytetu oraz pomocy aresztowanym lub w innej formie represjonowanym studentom UW.

Taki był Profesor, którego nam teraz będzie brakować.

Jerzy Hrebenda